

11

אגרות יורה דעה ח"ג משה ס' 387 רצנ

רש"י דשון נפש שלו ונפש של חברו אין ראיה להתיר שיפקיר נפשו למיתה ודאית בשביל הצלת נפש אחר ממיתה ודאית, דהא הטעם דמי יימר דמא דידך סומק טפי דלמא דמא דהוא גברא סומק טפי הוא דבר ברור כדראה שכן נגזר מהשי"ת ולכן אינו יכול לומר שאולי דמא דידה סומק טפי, אף באופן שיודע שמעשיו יותר מתוקנים ממעשה חברו ואף באופן שכן הוא החוקה שאם היו שניהם עומדין בסכנה ואפשר להציל רק אחד מהן היו מצילין אותו ולא את חברו כפי שתנן בסוף תורות ואף שהוא ת"ח וחברו ע"ה אסור לת"ח לעבור על רציחת הע"ה כדי שלא ליהרג ומאותה הסברא עצמה דמי יימר אף שהוא כסתירה לדין הקדימה להצלה וכסתירה לגבי מעלת ת"ח נגד ע"ה דהא רק מהסברא ידעינן שלא נאמר קרא על ש"ד שיהרג ולא יעבור כמפורש בגמ' שם, והוא מטעם דהגזירה מקמי שמיא בזה שהעכו"ם יצא לו להרוג לפלניא לא נחשב שנגזר על פלוני שיהרג, דהרי על גזירה שפלוני יהרג היה נגזר שהעכו"ם יהרוג אותו ולא שיהרוג הוא לפלוני דאין גזרין משמיא לעבור איסורין, ובע"כ הגזירה משמיא היא עליו אך באופן שיכול להציל עצמו בעבירה ברציחה, ונמצא שרואה שאף שהוא ת"ח ובעל מעשים והשני ע"ה סומק לענין הריגה זו דמא דפלוני הע"ה להקב"ה ולא דמא דידה אף שהוא ת"ח ובעל מעשים מטעמים שלא נמסרו לבנ"א אלא הקב"ה בעצמו יודע ותמים פעלו ולכן אסור לו להנצל ברציחה דפלניא אף ע"ה מסבא זו ממש.

וא"כ כשהוא להיפוך שנגזר על פלניא ליהרג ולמות והוא רוצה להצילו בסכנה ודאית שהוא ימות ויהרג תחתיו אף שזה שנגזר עליו הוא ת"ח ובעל מעשים והוא שיכול להצילו בחייו הוא ע"ה אסור לו להציל בחייו דהרי רואה דעתה דמא דחבריה לא סומק לענין זה ודמא דידה סומק שלכן אסור להצילו בסכנה ודאית של עצמו, וזה שפפוס ולוליינוס אחים שאמרו על עצמם שקר שהם הרגו בת המלך כדי להציל את ישראל כדאיתא בתענית דף י"ח ברש"י וכן ברש"י ב"ב דף י' אף ששמעו שהם לא היו בכלל הגזירה מדחוינן שעשו דבר היותר גדול שהרי בשביל מצוה זו אין בריה יכולה לעמוד במציאתן כדאיתא בגמ' שם הוא משום דהצלת ישראל שאני, אבל להכניס עצמו רק לספק שאפשר שגם הוא יחיה אין ספק שלו עושה להחשיב כנגזר ודאי על פלוני שימות מאחר שאפשר שיוצלו שניהם לכן אף שאין לחייבו כדלעיל עכ"פ רשאי.

בעבירת כל הלאוין ודאי לא רק שאינו צריך אלא שגם אסור להכניס עצמו לספק סכנה דאדרבה הא מחללין שבת אף לרפאות מספק סכנה וכ"ש שאסור להכניס עצמו לספק סכנה להנצל מחלול שבת ומכל הלאוין, וא"כ אין לחייבו להכניס עצמו לספק סכנה גם בשביל להציל נפש חברו, אבל מסתבר שיהיה חלוק לאו דלא תעמוד על דם רעך משאר לאוין לענין איסור דבשאר לאוין הא אסור להכניס עצמו לספק סכנה כדי שלא יעבור אלא כדלעיל, דהא אף הסוברין דרשאי להתמיר על עצמו גם ליהרג ולא יעבור בשאר עבירות מפורש בר"ס קנ"ז דהוא דוקא כשהעכו"ם המאנסו מכיון להעבירו על דת אבל אם אינו אלא להנאת עצמו אסור להתמיר ונקרא חובל בעצמו כמפורש בש"ד סק"ב, וכ"ש שמי שאינו מתרפא בשביל חלול שבת ואיסורין אחרים שהוא מתחייב בנפשו, וכ"ש שהוא מתחייב בנפשו ומאבד עצמו לדעת כשיכניס עצמו לספק סכנה במעשה בשביל איסורי לאוין, אבל להציל נפש חברו אף שג"כ הוא רק באיסור לאו יהיה מותר להכניס עצמו בספק מאחר דעכ"פ יוצל נפש מישראל לפ"מ שפרש"י בסנהדרין דף ע"ד ד"ה סברא בטעם שיהרג ולא יעבור ברציחה בשום דכשיעבור ויהרוג והוא ינצל הרי איכא תרתי אבוד נשמה ועבירה וכשיהרג ולא יעבור איכא רק אבוד נשמה דכי אמר רחמנא לעבור על המצוות בשום וחי בהם משום דיקרה בעיניו נשמה של ישראל והכא גבי רוצח כיון דסוף סוף איכא אבוד נשמה למה יהא מותר לעבור, אלמא דשון לדין זה נפש שלו ושל חברו וממילא שייך להתיר ספק נפש שלו בשביל ודאי נפש חברו, אבל לענין לחייב ליכנס לספק סכנה כיון שעכ"פ הוא רק בדין לאו אין להתמיר יותר מלשאר לאוין למה שבארתי בטעם הרדב"ז, אבל בלשון הב"י חר"מ סימן תכ"ו איתא שהגמ"מ הביא מירושלמי שחייב הסמ"ע סק"ב כתב בלשון צריך שג"כ הוא כלשון חייב וא"כ הוא דלא כדכתבתי בטעם הרדב"ז לענין שא"צ לקוח אברו להצלת נפש חברו, אבל לא קשה זה על הרדב"ז דהרדב"ז הא פסק דלא רק שאינו מחוייב להכניס עצמו בספק סכנה אלא אף שליכא מדת חסידות דה"ז חסיד שוטה דפסק דידה עדיף מודאי דחבריה כדבביא הפת"ש עיי"ש, וגם כל הפוסקים לא פסקו כהירושלמי כדכתב הסמ"ע.

ואף שכתבתי דאף שאין האדם מחוייב להכניס עצמו לספק סכנה בשביל הצלת נפש חברו מ"מ רשאי דל"ד לענין זה לשאר לאוין שאסור מאחר דניצול עכ"פ נפש מישראל שהוא אליבא דסברת

ול הלאו אינו מחייב " הלאו, וסובר הרדב"ז דלא תעמוד על דם בתורה שיהיה מחייב שאינו מחוייב דבא"י לנו לומר חרוש כח עביל הצלת חברו.

צח ה"ח שהוא כח"כ שלו כדי להציל את זה שם דהא הרדב"ז בל הוא מסיק דא"כ מ"ד מעובדא דעדים ומעון בן שטח שחייב חזרתן לפוטרו ממיתה ז' להם לומר להעדים דאין מחוייבין לקטוף קר נהרג בחנם, אינו שיחייבום דהרי אין הן, מ"מ הם עצמם זוייבים ודאי לקטוף " רציחה ולא יעשו ה והעונש הוא גדול שקר לבד, ול"ד כדל קודם דבמה שנמצא " מה שאסרו לו לא ודא אף שנימא דאין 'ת חברו הרי עכ"פ כתב הרדב"ז שכתב וממילא יהיו העדים רציחה לשמיא ועוד זרהו מסקילה מאחר ר במה שירדה הפה ואיסור, אבל ברציחה וכשיקטעו ידם ולא וות השקר לא שייך דים מחוייבין לקטוף רשעים אלו לקטוף ה אף שחזרו בהם לדינא אמת כאין ו כהרדב"ז ומכ"כ

לא תעמוד על דם לחייב לאדם ליכנס סכנה, דהא להנצל